

ЕКОЛОШКА КРИВИЧНА ДЕЛА – АНАЛИЗА СТВАРНОСТИ НА ПРИМЕРУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Јован Крстић

Удружења јавних тужилаца и заменика јавног тужиоца Србије

Београд

jovankrstic@gmail.com

Сажетак

У овом чланку се износе искуства на пољу кривичног прогона и превенције на основу дугогодишњег праћења поступање јавног тужилаштва за кривична дела из главе 24. КЗРС упоредо са развојем нашег националног законодавног профила у области заштите животне средине и развој еколошког права као посебне научне дисциплине, свесно значаја еколошких научних тема и еколошког права, посебно са становишта заштите људских права, надлежности и одговорности јавног тужилаштва за спровођење закона и владавину права у овој области. Преглед приступања и емпиријска анализа у овој материји из угла посматрања јавног тужилаштва је садржина овог чланка у коме се са становишта професионалне праксе и у сарадњи са академским круговима настоји да се заједничким снагама упознмо са феноменима у области еколошке казнено-правне заштите. У чланку се износи и теза да је еколошка заштита синоним за својеврстан систем заштите везан за глобални режим очувања животне средине, који је пак у складу са концептом самоодрживог развоја и са тим у вези, са појмом људске безбедности.

Кључне речи: еколошки криминал, еколошка кривична дела, кривични прогон, еколошки режим

Summary

ENVIRONMENTAL CRIMINAL OFFENCES - ANALYSIS BASED ON THE EXAMPLE OF SERBIAN

This article presents the experiences in the field of Criminal Prosecution and prevention of long-term follow-up action on the Public Prosecution for offenses under Chapter 24 Serbian Criminal Code with the development of our National Legislative Profiles in the field of Environmental Protection and development of Environmental Law as a separate scientific discipline, recognizing the Environmental Science and Environmental Law topics, especially for the protection of Human Rights, competences and responsibilities of the Public Prosecutor's Office for Law Enforcement and the Rule of Law in this area. Viewing Data and Empirical Analysis in this matter from the point of view of Public Prosecution regarding the contents of the article from the point of the professional practice and in cooperation with academic circles were trying to join forces in understanding the phenomenon in the field of Environmental Criminal-Law Protection. This paper has a thesis that Environmental Protection is a synonym for a kind of protecting system linked to the Global Environmental Regime, which in turn is consistent with the Concept of Sustainable Development and in this regard, the Concept of Human Security.

Keywords: Environmental Crime, Environmental Offenses, Criminal Prosecution, Eco Regime

1. Увод

Јавна свест о значају еколошких научних тема и еколошког права, посебно са становишта заштите људских права, утиче на поступање, надлежност и одговорност јавног тужилаштва за спровођење закона и владавину права у овој области. Проучавање феномена еколошког криминала доприноси стварању најбоље праксе кривичног прогона. Искуства на пољу кривичног прогона и превенције на основу дугогодишњег праћења поступање јавног тужилаштва за кривична дела из главе 24. КЗРС представља солидну емпиријску основу да се упоредо са праксом развија наш национални законодавни профила у области заштите животне средине и увећава допринос развоју еколошког права као посебне научне дисциплине.

Законодавни оквир Републике Србије је ослоњен на међународно право. Имао је дуг развојни пут који је текао испрва парцијално, да би смо већ почетком 70-тих година приступили изградњи чак и елемената Устава који су овоме намењени. Следећих 20 година оквир се градио и пратио је развој теоријских и практичних елемената онога што данас, квалитетно систематизовано представља обимне и применљиве гране права као што су: 1) Еколошко право – Општи део, 2) Еколошко право – Посебни део, 3) Елементи међународног еколошког права применљиви у домаћем праву, 4) специфични елементи Управног права, а у ствари елементи Еколошког управног права као посебне дисциплине у развоју. Еколошко кривично право као посебна категорија се такође развијала у правној теорији довољно издиференцирано од осталих грана парва.¹

Право на здраву животну средину је једно од основних права човека које је у модерним законодавствима подигнуто на ниво уставног права. Уставом Републике Србије² је предвиђено да човек има право на здраву животну средину, али је истовремено установљена и обавеза да, у складу са законом, штити и негује животну средину. Како је ова одредба садржана у делу II Слободе, права и дужности човека и грађанина, то произлази да Устав Србије установљава право на здраву животну средину као једно од основних људских права – односно права човека. И ако се право на здраву животну средину не помиње у Европској конвенцији о људским правима из 1950. године³, Европски суд за људска права, тумачећи одредбу Конвенције о праву на заштиту природних богатстава, преузео је у домен своје надлежности и случајеве заштите животне средине.

Позитивноправни оквир заштите животне средине у Републици Србији се заснива на низу закона почев од Закона о заштити животне средине⁴, затим од Закона о процени утицаја на животну средину, Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине Закона о заштити од буке у животној средини⁵ итд. Потом следе и подзаконски акти и

¹ Јолчић В. (2012): Еколошко кривично право, међународни и уставни основи, стварност и могућностиу оквиру едиције, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, пројект 47011, Право и законодавство, књига 2. Београд, Кривична, дисциплинска и материјална одговорност за загађивање животне средине, Казнена политика у области заштите у свету и код нас, ИКСИ, Београд, 2007.

² Устав Републике Србије, *Службен гласник РС*, 2006

³ Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, *Сл. лист СЦГ (Међународни уговори)*, бр. 9/03.

⁴ Закон о заштити животне средине, „Службени гласник РС“ бр 135/2004 и 36/2009

⁵ донет 12.5.2009. године „Сл. Гласник РС“ бр. 36/09

уредбе и други акти донети у циљу спровођења ових закона. Законом о заштити животне средине, уведени су у систем заштите животне средине, а који функционише уз постојање Министарства за заштиту животне средине, Фонда за заштиту животне средине и Агенције за заштиту животне средине, као и низа инспекцијских органа. Разуме се и постојање кривичноправних, материјалних и процесних основа гарантовања њиховог поштовања и примене, односно заштите еколошких вредности, права и односа¹.

Режим заштите природних добара се своди на општу забрану која гласи да је заштићено природно добро забрањено уништити или оштетити његова природна својства. У заштићеним природним добрима нису дозвољене делатности којима се угрожава изворност биљног и животињског света, хидографске, геоморфолошке, геолошке, културне и пејсажне вредности, осим радњи којима се одржава или успоставља природна равнотежа и остварују функције природног добра, сагласно утврђеном режиму заштите и његовим значајем. На заштићеном природном добру могу се установити режими заштите I, II и III степена и три различита режима коришћења простора. Ово се односи и на националне паркове. У I степену заштите утврђује се забрана коришћења природних богатстава и искључују се сви други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања. Овакав режим обухвата просторно најмању површину. У II степену заштите утврђује се ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава, док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности. У III степену заштите утврђују се контролисане интервенције и активности у простору уколико су усклађене са функцијама заштићеног природног добра. Могућа је изградња прилазних путева научно-истраживачких станица, туристичких објеката и сл.

Код утврђивања режима заштите природних добара зависно од степена реткости, проређености или угрожености може се одредити: степен заштите, делимична забрана коришћења, заштита њихових станишта као резервата природе и заштита на одређеном подручју. У оквиру заштићеног подручја постоји и заштитна зона око заштићеног добра.

Позитивноправни оквир у домену кривичне еколошка одговорност правних лица чини Закон о одговорности правних лица за кривична дела². Овај закон установљава принцип утврђивања субјективне одговорности, што је омогућило да и правна лица буду кривично процесуирана и кажњена за кривична дела којима се штити животна средина (док се раније одговорност утврђивала у домену објективне одговорности за привредне преступе). Свако правно лице одговара за кривично дело које у оквиру својих послова, односно овлашћења учини одговорно лице у намери да за правно лице оствари неку корист. Одговорност правног лица постоји и ако је због непостојања надзора или контроле од стране одговорног лица омогућено извршење кривичног дела у корист правног лица од стране физичког лица које делује под надзором и контролом одговорног лица³.

Позитивно правни оквир у домену кривичноправне одговорности физичких лица се састоји у инкриминацијама садржаним у глави XXIV Кривичног законика⁴. Прописано је 18 кривичних дела против животне средине, а то су: Загађење животне

¹ Јолџић В. (1995): Еколошки криминалитет у праву и стварности; издавач: ИКСИ; Београд.

² Закон о одговорности правних лица за кривична дела „Сл. Гласник РС“ бр. 97/08 од 27.10.2008. год.

³ Закон о одговорности правних лица за кривична дела, чл.6.

⁴ Кривични законик, „Сл. Гласник РС“ бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09 и 111/09.

средине – члан 260, Непредузимање мера заштите животне средине – члан 261, Противправна изградња и стављање у погон објеката и постројења која загађују животну средину – члан 262, Оштећење објеката и уређаја за заштиту животне средине – члан 263, Оштећење животне средине – члан 264, Уништење, оштећење и изношење у иностранство и уношење у Србију заштићеног природног добра – члан 265, Уношење опасних материја у Србију и недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја – члан 266, Недозвољена изградња нуклеарних постројења – члан 267, Повреда права на информисање о стању животне средине – члан 268, Убијање и злостављање животиња – члан 269, Преношење заразних болести код животиња и биљака – члан 270, Несавесно пружање ветеринарске помоћи – члан 271, Производња штетних средстава за лечење животиња – члан 272, Загађивање хране и воде за исхрану односно напајање животиња – члан 273, Пустошење шума – члан 274, Шумска крађа – члан 275, Незаконит лов – члан 276 и Незаконит риболов – члан 277.

Заједничко за сва ова прописана кривична дела је то што је заштитни објект у овим случајевима управо право човека на очувану животну средину као једно од основних људских права загарантовано и у међународном праву¹.

2. Подаци о поступању за кривична дела из главе 24. КЗ РС од 2006. до 2009. године

Табеларни прикази поступања по свим кривичним делима против животне средине на територији Републике Србије указује на континуитет у обиму кривичног прогона, али и на одговарајући квалитет заштите успостављених еколошких вредности. Емпиријски подаци се износе као основа за повезивања кадрова науке и праксе као што је то раније чињено², како би се могло доћи до предлога решења за побољшање кривичноправне заштите.

Да би се квалитетно анализирао ефикасност и ниво кривичног прогона потребно је да се упореди са поступањем за друге врсте кривичних дела: Процене оптужења и обуставе кривичних поступака могу указивати на одређене корекције. И даље има велики број шумских крађа и класичних кривичних дела која су гранична као што је изазивање опште опасности која нису дефинисана као „еколошка“ али се тим кривичним делима често повређује и општи заштитни објект ове групе кривичних дела – здрава животна средина.

3. Поступање у преткривичном поступку

Преткривични поступак обухвата фазу неформалне сарадње тужилаштва и органа откривања, разних агенција за спровођење закона, специјализованих организација, експертних установа, невладиних организација и алтернативне адвокатуре која се бави заштитом људских права, у овој области права на здраву животну средину. Ова фаза поступка обухвата све процесне радње укључујући и одређене истражне радње које се спроводе по хитном поступку од стране истражног судије, али не и оне које се спроводе након доношења решења о спровођењу истраге, подношење оптужних предлога за које се и не спроводе истраге и непосредних оптужница којима није претходила истрага. У досадашњој пракси примене ЗКП-а Републике Србије испоставило се да јавни тужилац о кривичном делу углавном сазнаје посредно из кривичне пријаве, и прикупља делове доказног материјала, у сталном кашњењу за извршиоцем кривичног дела и објективно је у неравноправном положају. За дела којима се нарушава животна средина ово значи да се тек после хаварија,

¹ Конвенција Савета Европе о кривичноправној заштити животне средине од 4.11.1998. год.

² Пројекат „Еколошки криминалитет“, Министарства за развој, науку и животну средину Савезне Владе СРЈ и Института за криминолошка истраживања, 1995. године. Види ближе: Јолџић В. (1995): Еколошки криминалитет у праву и стварности; издавач: ИКСИ; Београд.

наступања загађења или уништења стоке и других животиња констатује извршење кривичног дела и спроводи преткривични и кривични поступак.

Кривична пријава је кривичнопроцесни акт који садржи обавештења за јавног тужиоца о извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности. У погледу садржине и форме је слободна, може се поднети усмено и писмено и треба у себи да садржати оне елементе који су неопходни за поступање по њој, односно да створи сумњу да је кривично дело због кога је поднета, извршено. Пријава не мора бити потпуна, али државни тужилац мора предузети радње у циљу њене допуне и провере навода, како би се могла донети исправна одлука о (не)покретању кривичног поступка. У циљу провере навода кривичне пријаве, државни тужилац може захтевати прикупљање потребних обавештења од органа унутрашњих послова или државних органа, предузећа и других субјеката у друштву. Пут који јавни тужилац мора прећи од момента пријема пријаве до евентуалног предузимања кривичног прогона, је пут од основа сумње до основане сумње да је одређено лице учинило кривично дело. То се постиже разматрањем навода кривичне пријаве и решавањем низа фактичких питања. Та питања су: да ли је вероватно да је одређено лице учинило кривично дело, да ли је дело описано у наводима пријаве предвиђено у закону као дело за које се гони по службеној дужности итд. Проблем који се најчешће у пракси јавља, а везан је за поднесену кривичну пријаву је да она не садржи довољно чињеничног материјала на основу кога је могуће доношење одлуке о одбацавању кривичне пријаве или подношењу захтева за покретање кривичног поступка.

За кривична дела која третирају угрожавање здраве животне средине је карактеристично да најчешће не садрже експертске анализе узорака или друге чврсте доказе. За јавно тужилаштво је у овој области неопходно да се прибаве такозвани независно потврђени докази, што према међународним стандардима за утврђивање постојања овако сложених кривичних дела значи да докази које доставља МУП или други субјекти морају бити подобни да се стручном експертизом од стране неке признате установе¹ могу потврдити као веродостојни. Није довољно да се докази о загађењу сакупљају и достављају уз кривичну пријаву већ се морају подвргавати стручној анализи и у фази евидентирања и конзервације или на прописан начин од стручног лица учинити подобним да се могу извести као релевантан доказ пред судом. Већи проценат одбачених кривичних пријава се управо односи на ове недостатке, бар када је реч о загађењима за која је карактеристична лака и брза дисперзија (паљевине, отровни димови, отрови, тешки метали и сл.).

Најчешће су кривичне пријаве непотпуне јер не садрже битне чињенице о кривичном делу и учиниоцу. Та ситуација је најзаступљенија када се грађани или невладине организације јављају као подносиоци кривичне пријаве. У пракси се не искључују ни случајеви лажног самопријављивања или лажног пријављивања другог правног или физичког лица као учиниоца кривичног дела. Такође, статус оштећеног као подносиоца пријаве доноси нови низ проблема. Најчешће оштећени, као жртва, у пријави пренаглашава радње извршиоца, не зна шта је претходило догађајима који су резултирали у извршењу кривичног дела, износи разне субјективне тврдње, које немају упориште у стварном чињеничном стању итд. Тако се може десити да право загађење и оштећење јавног интереса у области заштите животне средине није лоцирано тамо где се у пријави указује итд. Опасност доношења брзоплете одлуке по оваквим пријавама, може се манифестовати у два случаја. Прво, тужилац може одбацити кривичну пријаву,

¹ Посебне, такозване акредитоване лабораторије различитих профила. Нпр.: за: хемију, физичку хемију, токсикологију, медицину...

тако да непокретањем кривичног поступка стварни учинилац може избећи кривичну одговорност, а друго, може доћи до покретања кривичног поступка и према лицу које није учинилац кривичног дела, тако да се оно излаже неоснованом кривичном гоњењу са лошим последицама које се из тога могу изродити како за њега, тако и његову околину и друштво у целини. С обзиром на ово, јавни тужилац је дужан да прикупи све потребне информације достављањем, за сада још увек по старом ЗКП-у, захтева за прикупљање обавештења или података МУП -у и другим органима и организацијама, стављањем захтева за спровођење истражних радњи против непознатог извршиоца пред, још увек по старом ЗКП-у истражном судији, а све у циљу употпуњавања чињеничног стања из кривичне пријаве ради доношења правилне одлуке о захтевању покретања или непокретања кривичног поступка.

Суштина новог решења које би допринело да се и у домену еколошке заштите ефикасније утврђује одговорност правних и физичких лица, је одмерена и уравнотежена примена принципа оптужбе у кривичном поступку. Сматрамо да је то решење инаугурација јавног тужиоца као процесно одговорнијег субјекта у преткривичном и претходном поступку, него што је то био истражни судија, који и није био оптерећен функцијом суђења, а самим тим није сносио већу одговорност за исход поступка од јавног тужиоца. У новом Закону о кривичном поступку се задржава примена оптужног принципа, само у оној мери у којој се обезбеђује ефикасан кривични прогон ради сузбијања модерних видова криминалитета. На јавног тужиоца се морају пренети овлашћења суда везана за истрагу и истражне радње усмерене на извођење, утврђивање и обезбеђење доказа, саслушање сведока и прво испитивање осумњиченог, док само мере лишења слободе, претреса заплене и прислушкивања, односно заштите приватности, бивају верификовне од стране посебног (а не истражног) судије, односно кривичног већа суда. Само оваквим овлашћењима јавног тужиоца, обезбеђује се исправна и пуна примена начела оптужбе у покретању кривичног поступка. Акти јавног тужиоца којима се сада само иницира покретање поступка код истражног судије, сад представљају акте којима се управо покреће поступак. Одлуке суда поводом контроле ових аката представљају само њихову потврду или проверу, али никако акте чијим би се доношењем поступак сматрао покренутим. Тако се чува интегритет и независност и суда и самосталност јавног тужилаштва и ствара природна двострука препрека против организованог криминала. Организационе промене у функционисању јавног тужилаштва су у току и увођење тужилачке истраге је за сада извршено само у Тужилаштву за организовани криминал и Тужилаштву за ратне злочине, као увод у потпуну примену нових законодавних решења.

Табеларни преглед указује да се кретања и тенденције у појави кривичних дела из области заштите животне средине процентуално разликују од кривичних дела класичног криминала (против имовине, привреде или других групних заштитних објеката). Проценат одбачених пријава је већи, што указује на проблеме о којима смо говорили када се ради о анализи услова и квалитета поступања у преткривичном поступку.

Недостаци у кривичним пријавама и доказном материјалу, као и евентуални други разлози одбачаја кривичних пријава се могу извести из конкретних случајева која достављају подручна јавна тужилаштва у оквиру пројекта. Проценат непосредно поднетих оптужних предлога је у порасту што указује на побољшање квалитета поднетих кривичних пријава. Нагло повећање броја поднетих пријава и укупног броја процесуираних лица у 2009. години је за 19, 87% више него у 2008. години, затим у 2010-тој више пријављених за 12, (76%) се може уопште објаснити повећањем зоне инкриминације у овој области и повећањем активности агенција за спровођење закона и

специјализованих владиних и невладиних организација, као и резултат повећања јавне свести о штетности ове врсте кривичних дела. Међутим, већ у 2011-тој години бележи се нагло смањење пријављених физичких лица за 47, 97%, што може указивати на реално смањење овог криминалитета и у погледу тзв. „тамне бројке“ и неоткривених кривичних дела услед побољшања позитивноправног оквира и режима заштите.

ПОСТУПАЊЕ ПО КРИВИЧНИМ ДЕЛИМА ПРОТИВ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ – ГЛАВА 24. КЗ ¹							
Година	Пријаве из ранијег периода	Примљене пријаве	Одбачене пријаве	Одб. због незнатне опасности	Нерешене пријаве	Оптужни предлог	Непосредна оптужница
2006	472	2026	874	4	506	1211	4
2007	513	1922	681	7	514	1182	4
2008	523	1997	630	4	593	1193	4
2009	582	2394	654	11	876	1343	1
2010	851	2252	856	-	1290	850	2
2011	1185	1173	714	4	1282	689	3

4. Поступање у претходном кривичном поступку

Задатак истраге је да се прикупе подаци и докази који су потребни за доношење одлуке о томе хоће ли се подићи оптужница или ће се поступак обуставити. По новом ЗКП-у, један од задатака истраге је да се прикупе докази за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу или би њихово извођење било скопчано са тешкоћама, као и други докази који ће бити од користи за поступак а чије се извођење показује целисходним, али и дужност тужиоца да прикупи и доказе који иду у прилог одбрани осумњиченог.

Истрага започиње одлуком о спровођењу истраге, за сада истражног судије, а убудуће одлуком јавног тужиоца, а завршава се када се стање кривичне ствари довољно разјасни да се може подићи оптужница односно, обуставити поступак. Смисао истраге, посматрано из позиције јавног тужиоца, јесте да се кривична ствар до те мере разјасни судским путем, како би јавни тужилац могао одлучити хоће ли наставити кривично гоњење или ће одустати од кривичног гоњења због чега ће се поступак обуставити.

Ово значи да код кривичних дела која су сложена, као што су кривична дела из Главе 24. КЗ, од квалитета спроведених истражних радњи од стране истражног судије зависи квалитет оптужења јавног тужиоца. Ово двојство и преклапање надлежности јавног тужилаштва и суда доводи до слабијег квалитета истраге него када би истрагу водио јавни тужилац.

Ново процесно законодавно решење (за сада се не примењује за сва јавна тужилаштва) решава који ће процесни субјект да буде носилац истражне функције, а то је значајно због очувања независног положаја главних кривичнопроцесних субјеката и легитимности саме природе поступка и очувања независности и неумешаности суда у кривичноправну ствар преко мере коју одређује његова општа контролна функција у области заштите људских права. Циљ је прикупљање довољног чињеничног материјала

¹ По годишњим Извештајима о раду РЈТ

како би се ствар разјаснила до степена који омогућује доношење одлуке о даљем вођењу кривичног поступка.

У системима у којима је носилац ове функције истраге суд, није доследно спроведен принцип одељености главних кривично-процесних функција и њихове припадности различитим процесним субјектима (суду, тужиоцу и окривљеном - оптужно начело) што све успорава истрагу. Измена ЗКП-а иде у прилог убрзању и бољој обради случајева, посебно великих еколошких хаварија и других компликованих истрага са мултидисциплинарним налазима и мишљењима судских вештака и истраживачких установа, јер истражна функција припада процесно најзаинтересованијем субјекту - јавном тужиоцу, али тако да постоји одељеност ових функција. Тужилац се јавља као носилац функције оптужбе и истражне функције у границама своје диспозиције као странке. Изнети бројчани подаци се односе на време примене старог ЗКП-а, али ће бити интересантно када се буду упоредили са поступањем у времену примене новог ЗКП-а. Сматрамо да ће на изазове еколошког криминалитета боље одговорити јавни тужилац који се појављује и као странка који и у фази истраге као *dominus litis*, дакле „господар поступка“ под ограничењима да се суд креће само у оквиру претходне диспозиције страна у поступку, све док оптужба не стане на правну снагу, дакле у претходном поступку одлучује о процесним радњама које треба предузети у целом истражном поступку. Одбрана такође добија могућност да у истрази оствари свој интегритет низом проширених права, нарочито у области заштите људских права и основних слобода грађана.

ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК								
Год.	Нерешене истраге	Захтев за истрагу	Обустава истраге	Прекид истраге	Оптужнице након истраге	Нерешене истраге у изв.пер.	Кривично дело извршено	
							У изв. периоду	раније
2006	31	27	10		22	25	887	350
2007	18	13	3		15	7	862	375
2008	13	34	3		12	30	838	328
2009	33	18	4		18	29	1018	497
2010	16	14	1		12	15	1970	277
2011	62	54	8	1	35	67	545	527

5.Поступање у току главног поступка

Кривично дело и учинилац, тј. кривична ствар су предмет расправљања у главном кривичном поступку, и то онако како су у оптужници презентирани. Пошто је суд везан начелом акузаторности, он није овлашћен да по сопственој иницијативи одлучује о проширењу или одређивању кривичне ствари друкчије од оне која је одређена у оптужници, јер то спада у домен јавног тужиоца. Само јавни тужилац, може, пошто је носилац функције кривичног гоњења за дела која се гоне по службеној дужности, одређивати предмет расправљања у кривичном поступку. Ради доследности и поштовања принципа акузаторности, јавни тужилац мора у оптужном акту тачно означити кривично дело и учиниоца, тј. мора да да чињенични опис кривичног дела и да индивидуализира окривљеног.

Суду припада функција суђења која обухвата руковођење и управљање главним поступком и пресуђење кривично-правне ствари. Дужност је суда да води

рачуна да кривично-процесне радње свих кривично-процесних субјеката буду спроведене у складу са законом. Суд одлучује о основаности и допуштености свих процесних радњи у главном кривичном поступку ради утврђивања чињеничног стања у циљу пресуђења кривичне ствари. На крају поступка суд доноси пресуду, којом се решава кривична ствар у оквиру кривично-процесних и кривично правних питања.

ОСУЂУЈУЋЕ ПРЕСУДЕ									
Год.	Затвор	Новчана	Рад у јав. интересу	Одузим дозволе	Мере упозорења		Мере безб.	Ослобођен од казне	укупно
					Условне	Опомена			
2006	85	245	5		604	21	2	22	964
2007	62	273	3		639	5		22	919
2008	64	229			526	13		16	848
2019	59	162	3		535	22	2	12	783
2010	51	149	7		350	13	3	2	575
2011	38	105	7		299	7	1		457

6. Коментар казнене политике судова

По ранијим годишњим извештајима о раду РЈТ, општинска и окружна јавна тужилаштва су била јединствена у ставу да се казнена политика као фактор борбе против криминалитета, показала као неефикасна и неадекватна, константно указујући на исте проблеме. Очигледно да је то било без одјека и утицаја на рад судова с обзиром да последњих година нису забележена значајнија померања судске праксе у том смислу. Наиме, казнена политика судова огледа се у врсти донетих пресуда, која је у то време имала неизмењену структуру, уз изразито високо учешће условне осуде у укупном броју осуђујућих пресуда, док је број изречених казни затвора несхватљиво и неоправдано мали, имајући у виду врсту и тежину извршених кривичних дела.

Проценат заступљености условне осуде у укупном броју осуђујућих пресуда од 2003-2007. године показује константан раст, и увек је био изнад 50%, а ни у наведеном периоду није измењен тренд раста, обзиром да је само у току 2008. године на нивоу окружних и општинских судова, условна осуда је изречена у 56.54%. О области еколошких кривичних дела, тренд изрицања претежно условних осуда се наставио у правцу одмеравања казне ближе законском минимуму, а често и испод њега, и предимензионирање значаја олакшавајућих околности се наставља и у овом извештајном периоду.

Имајући у виду законом прописани минимум и максимум казне за поједина кривична дела, сматрамо да је основни проблем у неадекватној примени Кривичног законика, односно погрешној друштвене опасности појединих кривичних дела и њихових извршилаца од стране процени суда у конкретном случају. Последица свега тога је неоправдани несклад између изречених и законом прописаних казни.

ПРЕСУДЕ					МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ			
Год.	Новчана споредна	Обустава по опт.	Ослобађајућа пресуда	Одбијајућа	Обавешно лечење		лечење алк.нарк.	сл.дуж.
					у установ	на слобод.		
06	3	123	115	70	3			
07	4	88	134	36	1			
08		56	139	21		2		
09	1	49	101					
10		59	98	61	1		1	
11	3	80	64	36				

7. Поступање по правним лековима

Највећи број незаконитости у поступку или у судским одлукама, мора се уклонити улагањем правних лекова, како би се нешто што је "болесно и излечило". По доношењу одлуке првостепеног суда и њеном достављању овлашћеним субјектима, завршава се кривични поступак пред првостепеним судом. Незадовољне странке, како јавни тужилац, тако и окривљени могу тражити од другостепеног суда преиспитивање одлуке првостепеног суда. Преиспитивање се може базирати на испитивању законитости и правилности одлуке првостепеног суда, што се чини улагањем редовних правних лекова.

Могућност погрешке налаже да се, без обзира колико су решења једног закона велика гаранција за добијање праведне и правичне одлуке, незадовољној страни у поступку пружи шанса за преиспитивање одлуке коју је суд изрекао. Потребу преиспитивања судске одлуке, нарочито оне у првом степену налаже не само правда и правичност већ и јавни интерес. Како је немогуће сваку судску одлуку поновном преиспитивању подврћи, законом је остављено странкама да саме одреде када ће до овог поступка и доћи, наравно уз законске услове по којима се преиспитивање може тражити.

Једини редован правни лек у нашем кривичном поступку је жалба, било да је реч о жалби на пресуду првостепеног суда, жалби на пресуду другостепеног суда, жалби Врховом суду, или жалби на решење суда. Жалбом се пресуда и решење могу побијати по свим основама који су у закону предвиђени.

					ЖАЛБЕ ЈАВНОГ УЖИОЦА			
Год.	забрана управљањ	одузимање предмета	Одузимање имовинске кристи	Оптужени који нису пресуђени	Укупно уложено	због одлуке о казни	уважено	од тога због казне
06		28		1501	173	79	56	31
07		24		1400	178	70	51	30
08		54		1483	216	95	65	33
09		58		1283	303	79	60	26
10		35		1405	182	91	23	12
11		42		1036	85	26	11	4

Год	ЖАЛБЕ		Пријаве решене на други начин	Истраге решене на други начин	Оптужења пренета другим на надлеж	Притвор преко 3 дана
	Одбијено	Од тога због казне				
06	68	31	78	1		9
07	63	21	41	6	23	12
08	82	30	66	2	8	8
09	65	33	84		3	2
10	43	15	91	2		1
11	21	11	82	5		11

7. Закључак

Преглед приступања и емпиријска анализа у овој материји из угла посматрања јавног тужилаштва по бројчаним подацима у времену од 2006. до 2011. године, служе само као илустрација за добијање одговарајуће слике која се ствара са становишта професионалне праксе и са становишта сарадње са академским круговима.

Законодавни профил се уклапа у прописане глобалне оквире заштите и може се рећи да је еколошка заштита на националном плану уклопљена у својеврстан глобални безбедносни систем заштите везан за глобални режим очувања животне средине, а који је пак у складу са концептом самоодрживог развоја и са тим у вези, са концептом људске безбедности.¹ У 2003. години Комисија Уједињених нација за људску безбедност проширила је тај појам и укључила заштиту људи од страдања током насилних сукоба, оних који се селе било као имигранти или као избегце, оних у постконфликтним ситуацијама, »заштиту и унапређење материјалних, здравствених и образовних услова«.² Законодавни оквир и кривични прогон треба у суштини промене у схватању еколошке безбедности из 20. века (нека наша законодавна решења су се испоставила као веома напредна, као на пример санкционисање прекограничног загађења ваздуха), како бисмо у двадесет првом веку обухватили сва питања која укључују нову *људску дилему* на свакој специфичној географској локацији³, па и нашој и са јасном стратегијом одрживог развоја која се односи на наше поднебље. Уклапање у трендове заштите се односи на следећа (глобана) питања : миграције и различити нивои пораста броја становника у различитим регионима, утицај климатских промена услед повећања температуре⁴, смањење падавина и пораст нивоа мора, оскудица воде за пиће и наводњавање, смањење производње хране и потреба за повећаним увозом робе,

¹ Нпр. кроз Кјото протокол као међународни споразум којим се постављају обавезујући циљеви за 37 индустријализованих земаља и Европску унију за смањење емисије гасова стаклене баште (GHG).

² Commission on Human Security, "Protecting and Empowering People." <<http://www.humansecurity-cbs.org/finalreport/outline.html>> (19. јун 2003)

³ Милосављевић З. (2009): Улога глобалних политичких заједница у очувању светског мира, Мастер рад, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, смер: Политичко насиље и држава.

⁴ Климатске промене су дефинисане у складу са Оквирном конвенцијом Уједињених нација о климатским променама, као "промена климе која се директно или индиректно приписује људском деловању које мења састав глобалне атмосфере и која се, поред природне варијабилности климе, прати и посматра током упоредних временских периода".

растућа ерозија земљишта и ширење пустиња, пораст урбанизације и загађења у тзв. „мегалополисима”.

Подржавамо преовладавајуће научно мишљење да се данас еколошко право може дефинисати као развијена грана права која регулише еколошке односе, а то значи односе настале поводом права људи на здраву животну средину, као и односе субјеката права (правних и физичких лица) поводом еколошких вредности. Наш законодавни оквир је ослоњен на међународно право и имао је развој који је текао испрва парцијално, да би већ почетком 70-тих година ми приступили изградњи и елемената Устава који су били намењени заштити средине. Следећих 20 година овај тренд нормирања, а самим тим и кривични прогон пратио је развој теоријских и практичних елемената онога што данас, квалитетно систематизовано представља обимне и применљиве норме Еколошког права као гране права.¹

Емпиријски подаци о поступању као елементи онога што можемо назвати позитивним Еколошким казним правом, а које чини, пре свега Глава 24. Кривичног законика, као и још један низ сродних кривичних дела из основног и споредног кривичног законодавства и елементи који говоре о кривичној одговорности правних лица по Закону о одговорности правних лица. Постоје тенденције проширења зоне инкриминације које утичу на казнено правне норме у ширем смислу, а то је оно што се назива привредним преступима, међутим процесуирање постојећих инкриминација је од већег значаја за јавни интерес у овој области. Са становишта заштите јавног интереса ово је једна од ретких области у којој је од подједнаког, ако не и претежног значаја, поступање за бројне прекршаје који су формулисани са искључивим задатком заштите еколошких вредности и који представљају материјалноправни основ за еколошка кривична не само физичких лица већ и кажњива дела правних која као субјекти могу причинити далеко већу штету по животну околину.

¹ Јолцић В. (1999): Еколошко право, Општи део и посебан део, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.